

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Мараховська О. П., Твердохліб Т. С.	
Формування готовності до навчання в умовах інклюзії учнів з нормотиповим рівнем розвитку засобами образотворчого мистецтва	158
Маркіна Н. В.	
Музикотерапія як засіб гармонійного розвитку молодших школярів	162
Масюк О. М., Сінопальнікова Н. М., Титаренко Л. І.	
Формування математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами	166
Шпачинський Д. В.	
Інклюзивне навчання як організаційно-педагогічна умова соціальної адаптації учнів з дитячим церебральним паралічем	169
Абдулкадір Кабадай	
Аналіз поглядів учителів дошкільної освіти на інклюзивне навчання	173
Сіссель Соллід	
Надання повноважень як концепт у спеціальній освіті	177
Секція IV	
Інновації в освіті	181
Батукова Л. А.	
Формування психологічних компетентностей як складової професіоналізму педагогів НУШ	181
Бирко Н. М.	
Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення	184
Ван Ціхуей, Май Вень, Ян Ян	
Використання комп'ютерних технологій у системі вищої музичної освіти	188
Григораш О. В.	
Особливості інноваційного середовища закладу загальної середньої освіти	192
Грицай Н. Б.	
Використання технології «майстерня» у підготовці майбутніх учителів природничих наук	195
Загорська І. О.	
Формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови	198
Кабанська О. С., Парфьонова О. В., Пліс В. П.	
Використання медіазасобів у викладанні філологічних дисциплін здобувачам вищої освіти	202
Кислова М. А.	
Використання нових технологій при викладанні дисципліни «дискретна математика»	205
Лісовенко Г. В.	
Спільна аналітична діяльність учасників освітнього процесу в управлінні уроком	210

МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Маркіна Н. В.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті розкривається зміст та основи застосування музикотерапії як засобу гармонійного розвитку молодших школярів. Розглядаються наукові підходи видатних учених щодо використання у навчальному процесі музики з терапевтичною метою. Музика як ритмічний подразник стимулює фізіологічні процеси організму, що відбуваються ритмічно як у руховій, так і вегетативній сфері.

***Ключові слова** музикотерапія, гармонійний розвиток молодших школярів, музико-терапевтичні засоби, музика.*

The content and bases of application of musictherapy as a means of harmonious development of junior schoolchildren have been revealed. Scientific approaches of outstanding scientists concerning the use of music in the educational process for therapeutic purposes have been considered. Music as a rhythmic stimulus stimulates physiological processes of the body that occur rhythmically in both the motor and autonomic spheres.

***Key words:** musictherapy, harmonious development of junior schoolchildren, music therapies, music.*

Однією з важливих умов формування особистості дитини є її потреба в захищеності, комфорті та позитивних емоціях. Це базова орієнтація педагога, що повинна визначати його позицію у взаємодії з учнями. Одним із ефективних методів роботи, який спрямований на збереження й підтримку здоров'я та гармонійний розвиток молодших школярів, є музикотерапія.

Музикотерапія (музична терапія) – це процес міжособистісного спілкування, у якому фахівець застосовує музику та всі сторони її впливу – фізичну, емоційну, інтелектуальну, соціальну, естетичну і духовну – з метою покращення чи збереження здоров'я та гармонійного розвитку особистості.

За допомогою таких музичних практик, як вільна імпровізація, спів, композиція, слухання, обговорення музики чи рух під музику, музикотерапевт допомагає людині у досягненні ряду терапевтичних цілей: активізувати пізнавальні процеси, моторику, емоційний розвиток, набути комунікативні навички тощо.

Аналіз наукової літератури дозволив зробити висновок, що сьогодні музикотерапія розглядається як: допоміжний засіб психотерапії; системне використання музики в лікуванні дітей; засіб реабілітації; засіб профілактики та підвищення резервних можливостей організму людини; засіб оптимізації творчої

та педагогічно-виховної роботи; найновішу психотехніку, що здатна забезпечити ефективне функціонування людини в суспільстві, гармонізувати її життя.

Західні вчені, провівши численні спостереження і експерименти, прийшли до переконання: деякі мелодії володіють сильним терапевтичним ефектом. Духовна, релігійна музика відновлює душевну рівновагу, дарує відчуття спокою. Якщо порівнювати музику з ліками, то релігійна музика – анальгетик у світі звуків, вона полегшує біль. Спів веселих пісень допомагає при серцевих недугах, сприяє довголіттю.

Цікавим є факт, що найбільший ефект на людину надають мелодії Моцарта. Цей музичний феномен, до кінця ще не пояснений, так і назвали – «ефект Моцарта» [2, с.37].

Українські вчені О. Жавініна, Л. Зац, Г. Шанських, Т. Яковенко розробили методики музикотерапії, які передбачають цілісне і ізольоване використання музики в якості основного і провідного чинника впливу (прослуховування музичних творів, індивідуальне та групове музикування), доповнення музичним супроводом інших корекційних прийомів для посилення їх впливу і підвищення ефективності [3].

Нині музикотерапія визнана в багатьох країнах і вважається одним з найефективніших видів корекційно-розвивального впливу на особистість (О. Ворожцова, Р. Блаво, Л. Брусіловський, В. Зав'ялова, Д. Кемпбел, І. Мамайчук, А. Менегети, В. Петрушин, Г. Побережна, С. Шушарджан та ін.) [6, с.76].

І. Малашевська наголошує, що існують три самостійних напрями музичної терапії, а саме: медичний, соціальний та педагогічний.

Ми зосередимо свою увагу на педагогічному напрямку, де основний акцент роботи зміщується із лікувальних цілей на цілі психопрофілактичні, виховні, розвивальні та діагностичні, що передбачають гармонізацію та загальне оздоровлення особистості, спрямування творчої діяльності на розвиток потенційно здорової людини.

Сьогодні музикотерапія все активніше використовується, про що свідчить навчальна програма (затверджена МОН 2012 р.) «Музикотерапія для загальноосвітніх навчальних закладів (курс за вибором)» (авторський колектив: О. Безклінська, Г. Бондаренко, Г. Мороз, С. Науменко, Н. Романова). Програму спрямовано на роботу з дітьми різних вікових категорій в усіх закладах загальної середньої освіти України у процесі проведення класних виховних годин, факультативних занять, занять груп продовженого дня тощо. Мета курсу «Музикотерапія» полягає у профілактиці емоційно-стресових станів учнів, розкритті їх інтелектуально-творчого потенціалу та розвитку комунікативної культури.

Однією з основних цілей музикотерапевтичних занять з молодшими школярами є інтеграція дитини в соціальну групу, оскільки в музичній співтворчості добре відпрацьовуються різні комунікативні навички, усувається підвищена соромливість, формується витримка і самоконтроль [7].

Сутність музикотерапії ми бачимо в здатності викликати у дитини позитивні емоції, які надають лікувальну дію на психосоматичні та психоемоційні

процеси, мобілізують резервні сили дитини, обумовлюють акумуляцію творчого потенціалу у всіх областях мистецтва і життя в цілому.

Організація занять з музикотерапії вимагає від фахівця поетапності та наступності у кроках – від розвитку сприймання музичного матеріалу дітьми до засвоєння ними музичних знань, вмінь та навичок. Зв'язок слова і дії педагогу необхідно формувати протягом тривалого часу, постійно повторюючи вже засвоєне і поступово просуваючись вперед до нових досягнень. Поступове ускладнення вимог та систематичний контроль за виконанням завдань забезпечує ефективність гармонійного розвитку дитини.

Позитивні емоції, які виявляються у посмішці, радості та оптимізмі покращують не лише психічний стан дитини, а й змінюють на краще її фізичне самопочуття. Організуючи заняття з музикотерапії, важливим є створення зацікавленості та інтересу у дітей. Професійне володіння грою на музичному інструменті справляє позитивне враження на дітей і забезпечує цілісне сприймання музичного твору в доступній для дітей формі.

Для розвитку сприймання музичного матеріалу молодшими школярами, організація музико-терапевтичного заняття має відбуватися в формі емоційно-насиченої та цікавої гри. Основні завдання, які вирішуються в іграх та вправах, спрямовані на гармонійний розвиток і корекцію емоційного стану дітей. Удосконалення матеріально-технічної бази надає педагогу можливість урізноманітнити форми занять з музикотерапії. Наявність музичних, шумових та народних інструментів, дерев'яні, пластикові та картонні іграшки, дидактичні ігри, музичні сходи, тощо. Усе це посилює зацікавленість з боку дітей та забезпечить позитивні емоції в процесі заняття [4, с. 255].

Методи музикотерапії поділяють на такі, що спрямовані на емоційну активізацію, тренінгові, релаксуючі, комунікативні, а також творчі методи у формі інструментальної, вокальної, рухової імпровізації. Музикотерапію застосовують як індивідуально, так і на групових заняттях.

А. Гельбак у навчально-методичному посібнику «Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами» зазначила такі техніки, які сьогодні застосовуються в музикотерапії, а саме: рухове розслаблення і злиття з ритмом музики; музично-рухові ігри і вправи; музична психосоматична релаксація; вокалотерапія; гра на музичних інструментах; рецептивне сприймання музики; музичне малювання; пантоміма; рухова драматизація під музику; музична розповідь; імпровізація; гра з лялькою та дихальні вправи з музичним супроводом [5, с. 44].

Серед перелічених технік музикотерапії великою популярністю у молодших школярів користуються музичні ігри, що сприяють викиду адреналіну. Поясненням корисності таких ігор з погляду фізіології є те, що приплив адреналіну в кров спричиняє збудження і супроводжується сильною акумуляцією енергії. У кров дитини разом з адреналіном надходить велика кількість кисню, що є джерелом енергії і причиною зміни ритму дихання й серцебиття. Але корисним є тільки те, що має міру. Тому використовувати подібні ігри треба обережно, щоб вони були нетривалими.

Розглянемо музикотерапевтичну гру: «Танок пролісків». Пропонуємо дітям уявити себе маленькими квіточками – пролісками. Вони сідають на килим і під музику П. І. Чайковського «Пролісок» уявляють себе маленькими і тендітними квіточками, які ростуть, розправляють листочки та тягнуться до сонечка. Для того щоб показати себе світу вони мають пробитися через лід та сніг. З пожвавленням музики діти починають стрімко рухатись по колу та кружляти, а коли характер музики змінюється – діти заспокоюються, сідають на килим схиляють голівку, та засинають.

Метою цієї гри є розвиток слухової уваги, пам'яті, розвиток координації рухів, зняття психоемоційного напруження, розвиток креативності, розкріпачення поведінкових утисків, стимуляція та концентрація уваги.

Отже, для створення умов емоційного комфорту дитини, збереження її здоров'я та гармонізації особистості, музикотерапія є необхідною складовою будь-якого навчального процесу. Особливо це актуально для учнів молодших класів.

Проте, слід пам'ятати, що ефективний вплив музикотерапії на організм та психіку молодших школярів може бути успішним лише за умови доцільного використання комплексу відповідних методів. Розробка цих методів та їх окремих частин, таких як ігри та музикальні вправи, є важливою складовою розвитку музикотерапії та напрямом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Батищева Г. О. Музикотерапія як метод психокорекції. Профілактика і терапія засобами мистецтва: Наук.-метод. посіб. / Під заг. ред. О. І. Піліпенка. К. : А. Л. Д. 1996. С. 31-44.
2. Гельбак А. М. Музикотерапія як освітня інновація. Психологія: від теорії до практики : Інноваційні технології в роботі практичного психолога. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1. Суми : СВС Панасенко І. М. 2018. С. 37-42.
3. Жавініна О. Музичне виховання: пошуки і знахідки. *Мистецтво в школі*. 2003. № 5. С. 49-52.
4. Малашевська І. А. Музична терапія як засіб гармонізації особистості. Простір арт-терапії: горизонти стосунків: Матеріали VII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції. К. 2010. С. 255
5. Малашевська І.А. Теорія і практика навчання музики дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з використанням музикотерапії. Київ. 2017. С. 114.
6. Малашевська І. А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія». Тернопіль: Мандрівець. 2015. С. 44.
7. Музикотерапія в Україні :зб. статей [пер. з нім. Г. Котовські, К. Поліщук] / за заг. ред. Львова О., Вознесенської О. Львів : БОНА. 2018. С. 76.
8. Шанских Г. Музыка як засіб корекційної роботи. *Мистецтво в школі*. 2003. № 5. С. 45-47.